

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจสวนส้ม ในเขตพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 วัตถุประสงค์ โดย วัตถุประสงค์แรก เพื่อศึกษาโครงสร้างผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรี (FTA) ที่มีต่อส้มในประเทศไทย โดยทำการศึกษาจากเอกสาร บทความและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ข้อที่สอง เพื่อศึกษาผลกระทบของผู้ประกอบการธุรกิจสวนส้มในเขตพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จากการเปิดเขตการค้าเสรี (FTA) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจสวนส้มในอำเภอฝาง จำนวน 100 ราย

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 โครงสร้างผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรี (FTA) ที่มีต่อส้มในประเทศไทย

จากการศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีที่มีต่อภาคเกษตรที่ผ่านมา พบว่า สินค้าเกษตรได้รับผลกระทบในเรื่องของปริมาณการนำเข้าสินค้าเกษตรที่เพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณ และมูลค่าจากประเทศคู่ค้าทำให้ราคาของสินค้าเกษตรในประเทศนั้นลดลง และราคาสินค้าเกษตรที่นำเข้ามีราคาต่ำกว่าภายในประเทศอยู่มาก เนื่องจากในต่างประเทศมีต้นทุนการผลิตที่ได้เปรียบในเรื่องของต้นทุนค่าแรงงาน ทำให้ต้นทุนนั้นต่ำกว่าในประเทศอยู่มาก นอกจากนี้ปริมาณการส่งออก ยังไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากการใช้มาตรการที่มีใช้ภายในเป็นตัวยกการนำเข้า เช่น มาตรการทางด้านสุขอนามัย ที่ต้องตรวจสอบสินค้าซึ่งในบางครั้งใช้ระยะเวลาที่นาน ทำให้สินค้าเกษตรเกิดการเน่าเสียก่อนจะทำการนำเข้า ในส่วนของการช่วยเหลือ ผลประโยชน์ที่ได้กลับตกอยู่กับกลุ่มพ่อค้าคนกลางหรือนายทุนใหญ่ จึงทำให้เกษตรกรยังได้รับผลกระทบดังกล่าวอยู่

ในส่วนของการศึกษาสถานการณ์การผลิตและการค้าพบว่าส่วนใหญ่ประเทศไทยจะผลิตส้มกลุ่มเปลือกอ่อน โดยสถานการณ์การผลิตส้ม พื้นที่การเพาะปลูกส้มนั้นลดลง แต่ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น ด้านการค้า ส้มเป็นสินค้าที่มีศักยภาพสำหรับการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากมีผู้ส่งออก และผู้นำเข้าจำนวนมาก ระบบการค้าในสินค้าส้มปัจจุบันจึงค่อนข้างจะเป็นระบบการค้าที่มีการแข่งขันสูง ส่วนการตลาดและการค้าส้มของไทย การส่งออกส่วนใหญ่เป็นส้มเขียวหวาน แนวโน้มการส่งออกส้มของไทยเพิ่มขึ้น ส่วนการนำเข้าก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน โดยสรุปการค้าส้มระหว่าง

ประเทศไทยมีน้อยกว่าร้อยละ 5 ของปริมาณผลผลิตในประเทศ กล่าวคือประเทศไทยยังมีการส่งออกสัมน้อยมาก เมื่อเทียบกับปริมาณผลผลิต

ในด้านของผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีที่มีต่อสัมนในประเทศ พบว่าผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เกิดจากการนำเข้าสัมนจากต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นสัมนเม็กซิกัน ซึ่งเป็นสัมนจากประเทศจีนและต้นทุนการผลิตสัมนนั้นต่ำกว่า ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบในเรื่องของราคา การเปิดเขตการค้าเสรีทำให้เกิดการขยายตัวทั้งทางด้านการส่งออกและการนำเข้า โดยถึงแม้ว่าไม่มีการเปิดเขตการค้าเสรี ผลกระทบจากการนำเข้าก็ยังมีอยู่ เนื่องจากการพัฒนาของระบบขนส่ง ผลกระทบด้านกายภาพ เกิดการลดลงของปริมาณการเพาะปลูกสัมน เนื่องจากสภาพต้นทุนการผลิตที่ส่งขึ้น ผลกระทบด้านสังคม รายได้ของเกษตรกรลดลง และมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น เนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น เกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองด้านราคา ราคาจึงถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายทางการผลิตและการตลาด เพื่อช่วยเหลือในด้านต่างๆของการประกอบธุรกิจ

สรุปได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเขตการค้าเสรีนั้น สำหรับในส่วนของสินค้าเกษตรแล้วผลกระทบที่ได้รับไม่มีความแตกต่างกันเท่าใดนัก ไม่ว่าจะในเรื่องราคาตกต่ำ ปริมาณการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตที่ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่ค้าได้ ตลอดจนอุปสรรคในการส่งออกนั้นยังคงมีมากอยู่ ทำให้ข้อตกลงดังกล่าวสร้างอุปสรรคให้แก่ผู้ผลิตในประเทศอย่างยิ่ง

5.1.2 ผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจสวนสัมนในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปและธุรกิจของผู้ประกอบการพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 82 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 35 มากที่สุด รองลงมาคืออายุระหว่าง 41 – 50 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 37 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 29 กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งงานเป็นเจ้าของกิจการ ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการประกอบธุรกิจสวนสัมน 7 ปีขึ้นไป ร้อยละ 84 ลักษณะธุรกิจเป็นธุรกิจเจ้าของคนเดียว มีแหล่งเงินทุนที่ใช้หมุนเวียนในธุรกิจมาจากเงินลงทุนส่วนตัวและเงินกู้ธนาคารเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 56 ปริมาณพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูก 50 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 55 แสดงว่าส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเป็นผู้ประกอบการสวนขนาดใหญ่ และจำนวนแรงงานที่ใช้ในการประกอบการมี 1 – 20 คนเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 49

ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยก่อนปีพ.ศ.2546 เท่ากับ 10.18 และหลังจากปีพ.ศ.2546 เท่ากับ 12.67 จากการศึกษาพบว่าต้นทุนเฉลี่ยของผู้ประกอบการจำนวน 100 รายนั้นเพิ่มขึ้น และราคาผลผลิตเฉลี่ยก่อนปีพ.ศ.2546 เท่ากับ 24.88 และหลังจากปีพ.ศ.2546 เท่ากับ 13.56 พบว่าราคา

ผลผลิตนั้นลดลง รายได้เฉลี่ยต่อฤดูกาลผลิตก่อนปีพ.ศ.2546 ส่วนใหญ่มีรายได้ 1,000,0001 – 5,000,000 บาท ร้อยละ 37.65 ส่วนหลังปีพ.ศ. 2546 ส่วนใหญ่มีรายได้ 1,000,0001 – 5,000,000 บาท ร้อยละ 42 ในด้านปริมาณการผลิตก่อนปีพ.ศ.2546 ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีปริมาณผลผลิตอยู่ระหว่าง 250,001 – 500,000 กิโลกรัม ร้อยละ 28.57 และหลังปีพ.ศ.2546 ปริมาณผลผลิตอยู่ระหว่าง 10,001 – 100,000 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 35 และแหล่งจัดจำหน่าย ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 64.25

จากการศึกษาความคิดเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดเขตการค้าเสรี พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ทราบเกี่ยวกับข้อตกลงการเปิดเขตการค้าเสรี คิดเป็นร้อยละ 92 และเขตการค้าเสรีที่ผู้ประกอบการรู้จักมากที่สุดอันดับที่ 1 คือเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) รองลงมาคือเขตการค้าเสรีอาเซียน – จีน (ACFTA) อันดับที่สามเป็นเขตการค้าเสรีไทย – ญี่ปุ่น (JTEPA) และอันดับที่สี่ คือเขตการค้าเสรีไทย – ออสเตรเลีย (TAFTA) โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ 50 ไม่เห็นด้วยกับการเปิดเขตการค้าเสรี และเห็นว่าการเปิดการค้าเสรีไม่ได้มี 100 % มีการกีดกันทางการค้า คิดเป็นร้อยละ 71 ส่วนใหญ่เห็นว่าการกีดกันทางการค้าที่เกิดขึ้นตามมาจากการเปิดเขตการค้าเสรีอันดับแรกคือ การกำหนดโควตาการนำเข้า อันดับที่สองคือ การออกใบอนุญาตนำเข้า อันดับที่สามคือ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และอันดับที่สี่เป็นมาตรการด้านการบรรจุหีบห่อและการติดฉลาก

ความคิดเห็นที่มีต่อการเปิดเขตการค้าเสรีของผู้ประกอบการ จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการ ร้อยละ 97 เห็นด้วยกับการเปิดการค้าเสรีทำให้ผลไม้นอกจากต่างประเทศทะลักเข้ามาในไทยมากที่สุด โดยมีระดับค่าเฉลี่ย 2.59 รองลงมาอันดับที่ 2 ร้อยละ 96 เห็นด้วยกับการเปิดการค้าเสรีเป็นการขยายตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีระดับค่าเฉลี่ย 2.02 อันดับที่ 3 ร้อยละ 93 เห็นด้วยกับการเปิดการค้าเสรีเอื้อประโยชน์ต่อประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ โดยมีระดับค่าเฉลี่ย 2.57 อันดับที่ 4 ร้อยละ 93 เห็นด้วยกับการเปิดการค้าเสรีทำให้อุปสรรคทางการค้าเพิ่มมากขึ้น โดยมีระดับค่าเฉลี่ย 2.35 อันดับที่ 5 ร้อยละ 92 เห็นด้วยกับการเปิดการค้าเสรีทำทำให้ไทยเกิดการขาดดุลการค้า โดยมีระดับค่าเฉลี่ย 2.35 อันดับที่ 6 ร้อยละ 91 เห็นด้วยกับการเปิดการค้าเสรีทำให้เกิดการลงทุนระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยมีระดับค่าเฉลี่ย 2.10

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจสวนส้มที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรี จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการ ร้อยละ 65 เห็นว่าผู้ผลิตได้รับผลกระทบด้านลบจากการเปิดการค้าเสรี ร้อยละ 76 เห็นว่าผู้บริโภคได้รับผลกระทบด้านบวกจากการเปิดเขตการค้าเสรี ร้อยละ 42 เห็นว่ารัฐบาลได้รับผลกระทบด้านบวกจากการเปิดเขตการค้าเสรี และร้อยละ 61 เห็นว่าประเทศคู่ค้าได้รับผลกระทบด้านบวกจากการเปิดเขตการค้าเสรี

ผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีที่มีต่อธุรกิจสวนส้มของผู้ประกอบการ ผลกระทบด้านการผลิต ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ 65 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้ต้นทุนค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.17 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ร้อยละ 67 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้ต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.35 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง ร้อยละ 67 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้ต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.29 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง ร้อยละ 58 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้ต้นทุนค่าแรงงานเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 1.86 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง ร้อยละ 51 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไม่มีผลกระทบต่อการใช้งานปุ๋ยกำจัดวัชพืช ร้อยละ 71 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไม่มีผลกระทบต่อการใช้งานปุ๋ยกำจัดวัชพืช ร้อยละ 78 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไม่มีผลกระทบต่อการใช้งานที่ดินในการผลิต

ผลกระทบด้านการตลาด ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ 81 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้ปริมาณส้มนำเข้าจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.60 หรือมีผลกระทบในระดับมาก ร้อยละ 57 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้ราคาผลผลิตส้มลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.67 หรือมีผลกระทบในระดับมาก ร้อยละ 74 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้สินค้าที่เป็นทางเลือกอื่นที่ไม่ใช่ส้ม (สินค้าทดแทนเพิ่มมากขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.34 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง ร้อยละ 44 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้ตลาดรองรับผลผลิตส้มลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.16 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง ร้อยละ 46 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้ตลาดการค้าส้มภายในประเทศลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.08 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง และร้อยละ 52 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไม่มีผลกระทบต่อตลาดปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสวนส้ม

ผลกระทบด้านการเงิน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ 68 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้กำไรที่ได้รับลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.42 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง ร้อยละ 58 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีทำให้รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบเท่ากับ 2.48 หรือมีผลกระทบในระดับปานกลาง ร้อยละ 47 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไม่มีผลกระทบต่อภาระขาดแคลนแหล่งเงินทุน ร้อยละ 47 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไม่มีผลกระทบต่อภาระขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนในธุรกิจ และร้อยละ 51 เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไม่มีผลกระทบต่อต้นทุนเงินลงทุนในธุรกิจ

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจสวนส้ม ด้านการผลิต ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะประสบปัญหาต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น รองลงมาคือ การลดลงของปริมาณผลผลิตส้ม ด้านการตลาด ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะประสบปัญหาปริมาณส้มนำเข้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น รองลงมาคือ ตลาดของรับผลผลิตไม่เพียงพอ ด้านการเงิน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ประสบปัญหา รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตลดลง รองลงมาคือ ปัญหาการขาดแคลนแหล่งเงินทุน

ปัญหาที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยด้านการผลิต ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐควบคุมราคาปัจจัยการผลิต และต้องการให้มี นักวิชาการให้ความรู้และพัฒนาการผลิต ด้านการตลาด ต้องการให้รัฐบาลทำการประกันราคา ผลผลิต และจัดหาตลาดรองรับผลผลิตที่มี โครงสร้างที่แน่นอนและเป็นธรรม ส่วนด้านการเงิน ต้องการให้รัฐบาลจัดหาแหล่งปล่อยสินเชื่อที่มีดอกเบี้ยต่ำ และต้องการให้รัฐสนับสนุนเงินทุนในการวิจัยและพัฒนา

5.2 ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเฉพาะอำเภอฝาง จึงไม่สามารถนำมาเป็นข้อสรุปใน ภาพรวมของผู้ประกอบการทั้งจังหวัดเชียงใหม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็น แนวโน้มและทิศทางการปรับตัวจากผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรีของผู้ประกอบการได้ พอสมควร ดังนั้นในข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรทำการศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- (1) ควรมีการขยายพื้นที่ทำการศึกษา เช่น ศึกษาผู้ประกอบการในอำเภออื่นๆ ในจังหวัด เชียงใหม่ เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดและเป็นแนวทางในการรับมือกับผลกระทบในอนาคตได้
- (2) ในการศึกษาครั้งนี้ อาจไม่มีประเด็นในการศึกษาที่ชัดเจน ทำให้ผลการศึกษาที่ได้ ไม่สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ดีเท่าที่ควร
- (3) การศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาผลกระทบในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น สภาพแวดล้อม การเมือง ฤดูกาล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ อาจมีผลกระทบต่อธุรกิจสวนส้มได้